

رشد و انکشاف اقتصادی

سید حبیب الله حسینی

مقدمه

رشد و انکشاف اقتصادی دو مفهوم مهم در علم اقتصاد هستند که به تحلیل و بررسی تغییرات در سطح تولید، درآمد، فقر، بیکاری، توزیع درآمد، سرمایه انسانی، نوآوری و فناوری در یک کشور یا منطقه اختصاص دارند. رشد اقتصادی به معنای افزایش ارزش کالاها و خدمات تولید شده در یک کشور یا منطقه در طول زمان است که معمولاً با استفاده از نرخ رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) اندازه‌گیری می‌شود. توسعه اقتصادی به معنای رشد اقتصادی همراه با تغییرات بنیادین در ساختار و کارکرد اقتصاد و افزایش ظرفیت‌های تولیدی و بهبود شرایط زندگی مردم است که با استفاده از شاخص‌های انکشاف بشری (HDI) و شاخص‌های دیگر مانند نابرابری درآمد، فقر چندبعدی، آزادی اقتصادی و سطح دموکراسی سنجیده می‌شود.

رشد و انکشاف اقتصادی در جهان

به طور کلی، رشد و انکشاف اقتصادی در جهان در قرن بیستم و بخصوص پس از جنگ جهانی دوم شتاب گرفته است. برخی عوامل مؤثر بر رشد و انکشاف اقتصادی در جهان عبارتند از:

- پیدایش و گسترش صنعت‌های جدید مانند صنعت نفت، خودرو، هواپیما، الکترونیک، کامپیوتر و فضاوردی
- پژوهش و نوآوری در علوم پایه و کاربردی و توسعه فناوری‌های جدید مانند برق، تلفن، رادیو، تلویزیون، اینترنت، بیوتکنولوژی و نانوتکنولوژی
- تجارت بین‌الملل و سرمایه‌گذاری خارجی و گسترش بازارهای جهانی
- همکاری و همبستگی بین‌الملل و تأسیس سازمان‌ها و نهادهای جامعه جهانی مانند سازمان ملل متحد، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان تجارت جهانی و سازمان همکاری و توسعه اقتصادی
- تحولات سیاسی و اجتماعی و انتشار ارزش‌های دموکراسی، حقوق بشر، برابری جنسیتی و آزادی فردی

با وجود این پیشرفت‌ها، رشد و انکشاف اقتصادی در جهان به صورت نابرابر و نامتوازن بوده است. برخی کشورها مانند آمریکا، ژاپن، آلمان، فرانسه، انگلستان و چین توانسته‌اند به عنوان قدرت‌های اقتصادی جهان شناخته شوند و سطح بالایی از رفاه و توسعه را به دست آورند. برخی کشورها مانند کره جنوبی، سنگاپور، تایوان، هنگ کنگ و مالزی توانسته‌اند در چند دهه گذشته رشد و توسعه اقتصادی سریع و چشمگیری را تجربه کنند و به عنوان کشورهای در حال توسعه پیشرو شناخته شوند. برخی کشورها مانند هند، برزیل، ترکیه، مکزیک و ایران توانسته‌اند

رشد اقتصادی قابل قبولی را داشته باشند اما همچنان با چالش‌های زیادی در زمینه‌های حکومتداری، فساد، نابرابری، فقر و بحران‌های مالی مواجه هستند.

.

رشد و انکشاف اقتصادی در افغانستان

چالش‌های فعلی

اقتصاد افغانستان در سال‌های اخیر با چالش‌های فراوانی روبرو بوده است که عبارتند از:

- شیوع ویروس کرونا و تأثیرات منفی آن بر سلامت، تولید، مصرف، تجارت و درآمد مردم و دولت
- ادامه جنگ و ناامنی و تأثیرات آن بر زندگی، مالکیت، تحصیل، کار و مهاجرت مردم و همچنین بر هزینه‌های دفاعی و امنیتی دولت
- عدم پایداری سیاسی و نبود حکومت قوی، شفاف، مسئول و مشروع که بتواند حکمرانی خوب، حقوق بشر، حقوق زنان، عدالت اجتماعی و همکاری بین‌المللی را تأمین کند
- فساد گسترده و نفوذ گروه‌های منافع در نظام اداری، قضایی، نظامی و اقتصادی که منجر به نابودی منابع عمومی، نابرابری درآمد، تبعیض اجتماعی و نارضایتی مردم شده است
- کاهش کمک‌های خارجی و عدم قطعیت درباره آینده آن‌ها به دلیل تغییرات سیاسی در کشورهای دهنده و عدم پاسخگویی دولت افغانستان به شرط‌های آن‌ها
- خشکسالی شدید و تغییرات آب و هوایی که بر کشاورزی، دامپروری، منابع آب و امنیت غذایی تأثیر گذاشته است
- نبود ساختار مناسب صنعتی، خدماتی و تجاری و عدم توسعه فناوری‌های نوین که باعث پایین بودن بازده اقتصادی، رقابت‌پذیری بازار و جذب سرمایه‌گذار خارجی شده است
- اعتماد به اقتصاد غیرقانونی و غیرپایدار مانند استخراج غیرمجاز معادن، کشت خشخاش و قاچاق کالا، مواد مخدر و انسان که منجر به نابود شدن محیط زیست، تضعیف حکومت قانون، تحرکات مسلحانه و نابود شدن جامعه شده است

فرصت‌های آینده

با وجود چالش‌های فوق الذکر، افغانستان همچنان دارای فرصت‌هایی برای رشد و انکشاف اقتصادی است که عبارتند از:

- دستیابی به صلح و ثبات سیاسی و امنیتی با توافق بین طرف‌های درگیر و حمایت جامعه بین‌المللی که می‌تواند زمینه را برای بازسازی کشور، توسعه زیرساخت‌ها، افزایش سرمایه انسانی، تحولات اجتماعی و همکاری منطقه‌ای فراهم کند
- بهره‌گیری از منابع طبیعی فراوان مانند معادن، نفت، گاز، زغال سنگ، آب و انرژی خورشیدی و بادی که می‌تواند منبع درآمد و توسعه پایدار باشد
- بهره‌گیری از جمعیت جوان، نخبه و پویا که می‌تواند نقش فعالی در تولید، نوآوری، کارآفرینی و تحولات اجتماعی داشته باشد
- بهره‌گیری از موقعیت جغرافیایی استراتژیک کشور به عنوان پل ارتباط بین آسیای مرکزی، جنوب آسیا و خاورمیانه که می‌تواند فرصت‌های تجارت، حمل و نقل و گردشگری را افزایش دهد
- بهره‌گیری از کمک‌های خارجی و همکاری بین‌المللی که می‌تواند منبع مالی، فناوری و دانش برای توسعه کشور باشد
- بهره‌گیری از فرهنگ و تاریخ غنی کشور که می‌تواند منبع هویت ملی، همبستگی اجتماعی را جذاب تر کند

نتیجه‌گیری

رشد و انکشاف اقتصادی یکی از اهداف مهم توسعه پایدار است که به بهبود شرایط زندگی مردم و رفع چالش‌های موجود کمک می‌کند. افغانستان کشوری است که در چند دهه گذشته با جنگ، فقر، بی‌امنی و ناپایداری روبرو بوده و اقتصاد آن شکننده و متکی بر کمک‌های خارجی شده است. با این حال، افغانستان همچنان دارای پتانسیل‌ها و فرصت‌هایی برای رشد و انکشاف اقتصادی است که می‌تواند با دستیابی به صلح، همکاری بین‌المللی، توسعه منابع طبیعی، جمعیت جوان، تجارت منطقه‌ای و فرهنگ غنی خود را به عنوان یک کشور پویا و پیشرو در آسیا نشان دهد. برای دستیابی به این هدف، لازم است که دولت، مردم، گروه‌های سیاسی و مسلح، شرکای توسعه و سایر ذینفعان با هم همکاری کنند و تلاش کنند که چالش‌های فعلی را برطرف کنند و فرصت‌های آینده را بهره‌برداری کنند. این مقاله سعی کرده است که چارچوب کلی رشد و انکشاف اقتصادی در جهان و افغانستان را بررسی کند و عوامل مؤثر بر آن را شناسایی کند. امیدوارم این مقاله برای خوانندگان مفید و آموزنده باشد.